

ד"ר ישראל גולדשטיין בהגיעו לגבורות

מאת יצחק איזנברג

כבר ב"דרשה" הראשונה שלו בפני בני-עדתו, זמן קצר בלבד לאחר מלחמת העולם הראשונה, עמד ד"ר ישראל גולדשטיין על בעיות היהדות היהודית ורגשות ההזדהות של יהדות ארצות-הברית עם יהודי העולם כולו, הצורך לדאוג לנוער וכ"ו. הוא תבע באומץ-לב יהדות ממשית מלאה חיר ניות, שיהיה בה כדי לענות על בעיות השעה ועל השינויים שחלו בתקופת המלחמה בחיים היהודיים בכל אתר ואתר. הוא הסביר לקהל שומעיו את משמעות הפסוק "כל ישראל עריבים זה לזה", והדגיש ש"האחריות המשותפת שלנו כיהודים חייבת לשמש אותו הקשר המאחד את כולנו".

לפי "מקצועו" היה ד"ר גולדשטיין משך כל השנים הללו רב בישראל ואילו את כל התפקידים הציוניים ה"ציבוריים", שמילא אז עשה שלא על מנת לקבל פרס. אכן כל שעה פנויה שלו הקדיש לעבודה ציונית ובה הוא הלך "מחיל אל חיל". הפעולה למען התנועה הציונית ומדינת ישראל היתה תוכן חייו, אך יחד עם זאת ידע גם להעריך כדבעי את צרכיה הלאומיים והתרבותיים של יהדות ארצות-הברית. הוא אף השקיע ממיטב מאמציו על מנת לקרב אנשים צעירים, כדי ש"יתגייסו אף הם לעבודה וימשיכו בדרכו של הדור שקדם להם. במקרים רבים הוכתרו מאמציו אלה בהצלחה ולא מעטים הם העסקנים, שד"ר גולדשטיין נתן להם את הדחיפה הראשונה בכיוון זה הירבנו אותם לפעולה.

תפקידים ציבוריים רבים

רבים ומגוונים הם התפקידים, ש"ישראל גולדשטיין מילא משך שנים שנות עבודתו הציבורית בארצות-הברית ובמדינת ישראל, בתנועה ה"ציונית ובמסדות יהודיים אחרים. הוא שימש בשעתו כנשיא קה"ל ואחר כך כנשיא "קרן — המגבית המאחדות" באמריקה, כנשיא ההסתדרות רוח הציונית של ארצות-הברית (ז"א. א"י), נשיא הקונגרס היהודי ה"אמריקני, נשיא הקונגרס היהודי העולמי לחצי הכדור המערבי (ארצות צפון-הדרום-אמריקה), נשיא הקונספדרציה

בראשית הקיץ שעבר בוזף חודש מאי, נערך באולם תיאטרון ירושלים טקס הענקת עיטורי "יקיר ירושלים" ל-12 איש מחוגים שונים על "חלקם בבנייה ובחידוש תפארתה" של ב"י רתנו הנצחית. בין המוכתרים בתואר זה נמצא גם העסקן הציוני ורבי-הפעלים, ד"ר ישראל גולדשטיין, שהגיע בימים אלה לגבורות. הוא עצמו נעדר מן הטקס מאחר שיצא לארצות הברית כאורח האוניברסיטה של פנסילבניה בפילדלפיה, כדי להרצות שם על נאט"ם שנות עצמאותה של ארצות-הברית ולקבל את התואר דוקטור-כבוד של אוניברסיטה זו, בה קיבל את ה"תואר האקדמי הראשון שלו לפני למעלה מששים שנה. עובדה זו לכשהיא לעצמה מסמלת באומן בולט את ה"עובדה שד"ר גולדשטיין הוא אדם של "שהי ערים"; פילדלפיה, בה ראה את אור העולם; וירושלים, זו העיר בה הוא חי מאז שנת 1960 ושאליה הוא קשור בלפני נימיט מאז ומתמיד.

ד"ר ישראל גולדשטיין נולד ב-18 ביוני 1896 כבן למשפחה יהודית מסורתית, שהיגרה לארצות-הברית מ"ליטא בשלהי המאה הקודמת. לאחר שקיבל את התואר הראשון במכללת פילדלפיה הוא יצא לניו-יורק ושם סיים את חוק לימודיו בסמינריון התי"אולוגי ובאוניברסיטת "קולומביה". בהיותו בן 22 בסך-הכל נתמנה כ"ראבי" של הקהלה הקונסרבטיבית "בני-שורוק", שהגה הקהלה ה"אשכנזית" הוותיקה ביותר בתחומי ניו-יורק רבתי (היא נוסדה בשנת 1825). משך ארבעים ושנים שנים רצופות הוא שימש כרבה וכמנהיגה הרוחני של קהילה ידועה זו, תודות למאמציו האישיים נעשתה משך השנים למרכז ציוני נכבד בתוך הכרך בן המיליונים. הן אין לשכוח, ש"בימים הרחוקים" ההם" עמדו הן הקונסרבטיבים והן ה"ריפורמים" מנגד לכל פעולה ציונית ו"נתוני הטון" בקהילתו של ד"ר גולדשטיין עצמו היו בחלקם הגדול יהודים חצי-מתבוללים (או כפי שכינו אותם אז "יאהודים"), שהרעיון ה"ציוני-הלאומי היה מהם והלאה.

על כן לארצות-הברית, אך כעבור תריסר שנים הגשים את שאיפתו ויחד עם רעייתו העסקנית הציונית, הגב' ברט, בא אלינו. הוא בנה את ביתו הקטן ברחוב פינסקר (אשר בשכונת סלביה לשעבר) בירושלים ולאחר ש־פרש לפני שנים אחדות מהעבודה הציונית היומיומית מקדיש הוא את זמנו בעיקר למחקר ולכתיבה ויושב כל היום „על התורה ועל העבודה“.

השד"ר הציוני-לאומי

פרשה בפני עצמה מהווה ד"ר ישראל גולדשטיין השד"ר והשליח הציוני-הלאומי הנאמן מזה עשרות בשנים. משך שנות חייו הרבה ד"ר גולדשטיין לנדוד ברחבי תבל בשליחויות מטעם המוסדות הציוניים, הקונגרס היהודי העולמי וגם באופן „פרטי“ כלומר מבלי לקבל התחייבות ציבורית מוגדרת מראש. הוא ביקר כמעט בכל ארצות יבשת דרום-אמריקה וכן במספר ניכר של ארצות אפריקניות ואף עד יפאן וארצות אחרות של המזרח הרחוק הגיע במסעותיו. וכמוכן, שאף לא פסח על רוסיה הסובייטית וארצות „הדימוק“ רטיה העממית שבמזרח-אירופה.

בכל מקום הוא חיפש קהילות יהודיות ויהודים בודדים, זאת מתוך מגמה ברורה להדק ככל האפשר את הקשרים בין הישובים הרחוקים והנודחים לבין יהדות העולם ומוסדותיה המרכזיים. הרבה אור גילה ד"ר גולדשטיין כי מסעות אלו ולא פעם שמעתי על כך מפיו במסיבות עתונאים ובשיחות אישיות, אך במקרים מסוימים הנחילו לו ביקורים אלה לא מעט מפח־נפש. זה היה בעת שראה כמו עיניו ישובים הנאבקים קשות על קיומם הלאומי, שלמרות מאמציהם עוד מעט ולא ישאר מהם שריד ופליט בתוככי הסביבה הזרה והמתגברת. משך כל השנים הללו, וכך עד היום הזה ד"ר גולדשטיין הגו אחד המקשרים הנאמנים ביותר בין מדינת ישראל הישובים היהודיים בעולם כולו.

ד"ר ישראל גולדשטיין הגו אחד ה„מתיקנים“ האחרונים של בוני ה־תנועה הציונית העולמית המשקיע את כל חייו — מאז ימי שחרותו ועד היום — במאבק למען האחדות ה־יהודית ובנין המולדת העברית. יבורך לנו בתעוץ לגבורות וכך עד מאה ר־עשרים. כה לחי!

העולמית של הציונים הכלליים, חבר תהנהלה הציונית ויושב־ראש קרן ה־יסוד, נשיא ברית עברית עולמית וכו'. הוא היה גם המייסד למעשה של „אוניברסיטת בראנדייס“ בארצות־הברית בשנת 1946 וספק הוא הדבר, אם בלעדי מסירתו לענין היתה קמה אוניברסיטה זו וממלסת לעצמה את הדרך בתוך מציאות האמריקנית.

וזכר אני את אותו קונגרס ציוני, בשלהי שנות החמישים, עת שנתגלו קשיים רציניים ביותר בבחירת יושב־ראש חדש להנהלה הציונית. ממש עד הרגע האחרון לא ידעו למי יימסר תפקיד נכבד זה, וכמוכן שב„קולוארים“ היו בנידון שמעות משמועות שונות. עיני כולם היו אז מופנות לד"ר גולדשטיין וזאת מתוך הכרה, שהוא הגו האיש היחיד שלמועמדוהו יסכימו כל הצדדים. ואכן נשיא ההסתדרות ה־ציונית דאז, ד"ר נחום גולדמן, בא בדברים בנידון עם ד"ר ישראל גולדשטיין.

להפתעת רבים דחה ד"ר גולדשטיין את ההצעה העלה שמות של אישים אחרים כמועמדים לכהונה זו. הוא עצמו קיבל אז לידי את תיק „קרן־היסוד“ כמנהלה ועד פרישתו ממנה לפני חמש שנים החזיק בו ומילא את המוטל עליו בהתלהבות נעורים. במלוא האחריות וידיעת הענין קובע אני, שלמענה מעט שנות פעולתו של ד"ר גולדשטיין כראש „קרן־היסוד“ היו ה־פוריות ביותר בדרך של מוסד זה. הוא עבד ללא ליאות יומם ולילה וידע גם להעביד אחרים „בפרך“. פרטים מאלפים על עבודתו זו נודמנו לי לשמוע לא פעם מפי ידידי מנהל מחלקת ההסברה של „קרן־היסוד“, הסופר יהודה ליס ז"ל והמנהל הכללי של ה־מוסד, מר משה אוטוסקין יבדל לחיים, שעבדו אז במחיצתו של ד"ר ישראל גולדשטיין.

יש לציין, כי עוד בשנת 1948, כלומר בשנה הראשונה להקמת המדינה, היה אדיר רצונו של ד"ר גולדשטיין לעלות לישראל ואכן הוא עשה אז בתוכנו כזוכר ההסתדרות הציונית משך שנה תמימה. קהילת „בני־שורון“ לא רצתה או לוותר על שירותו, ובנוסף לכך יותר מדי שקוע היה בכל רמ"ח אבריו בחיי הציבור של יהדות אמריקה כדי שיוכל לצאת מהם במהרה. הוא חזר